

استوانه سریر: جایگاه اعتکاف

پیامبر ﷺ در مسجدالنبی

استوانه سریر در سوی شرقی ستون توبه قرار دارد^۱ و نخستین ستون از سوی قبله و پیوسته به دیواره غربی حجره پیامبر ﷺ است.^۲ (تصویر شماره ۱۰)

نامیده شدن این ستون به سریر (تخت) از آن رو است که پیامبر ﷺ در روزهای اعتکاف، تختخواب یا بستر خود را که از برگ و چوب نخل یا حصیر^۳ بود، کنار آن جای می‌داد و به اعتکاف می‌پرداخت و هنگام استراحت بر آن می‌آرمید.^۴ تاریخ‌نگاران محلی مدینه، همچون ابن زباله و ابن نجار و مطری، به معرفی این ستون پرداخته و تنها اشاره کرده‌اند که در روزهای اعتکاف ماه رمضان، تخت رسول خدا میان ستون توبه* و قندیلی که نزدیک قبر شریف قرار دارد^۵ یا نزد ستون توبه^۶ یا پشت این ستون از سوی شرق جای می‌گرفت.^۷ از این رو، برخی ستون سریر

قائدان، مشعر، ۱۳۷۲ش؛ جامع احادیث الشیعه: اسماعیل معزی ملایری، قم، المطبعة العلمية، ۱۳۹۹ق؛ الخرائج و الجرائع: الراوندی (م. ۵۷۳ق.)، مؤسسة الامام المهدي ﷺ، ۱۴۰۹ق؛ الدرة الثمينة فی اخبار المدينة: محمد بن محمود النجار (م. ۶۴۳ق.)، به کوشش صلاح الدین، مرکز بحوث و دراسات المدینه، ۱۴۲۷ق؛ دلائل النبوه: البيهقي (م. ۴۵۸ق.)، به کوشش عبدالمعطي، بيروت، دار الكتب العلمية، ۱۴۰۵ق؛ رحلة ابن بطوطة: ابن بطوطة (م. ۷۷۹ق.)، ترجمه: محمد علی موحد، تهران، علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶ش؛ رحلة ابن جبیر: محمد بن احمد (م. ۶۱۴ق.)، بيروت، دار مكتبة الهلال، ۱۹۸۶م؛ السيرة الحلبیه: الحلبي (م. ۱۰۴۴ق.)، بيروت، دار المعرفة، ۱۴۰۰ق؛ شرف النبى: ابوسعید واعظ خرگوشی، به کوشش روشن، تهران، بابک، ۱۳۶۱ش؛ عیون الاثر: ابن سید الناس (م. ۷۳۴ق.)، بيروت، دار القلم، ۱۴۱۴ق؛ الغدير: الامینی (م. ۳۹۲ق.)، بيروت، دار الكتاب العربی، ۱۳۸۷ق؛ مدینه‌شناسی: سید محمد باقر نجفی، ۱۳۶۴ش؛ مستدرک الوسائل: النوری (م. ۱۳۲۰ق.)، بيروت، آل البيت ﷺ، ۱۴۰۸ق؛ المعالم الاثیره: محمد محمد حسن شراب، تهران، مشعر، ۱۳۸۳ش؛ معجم المقایس اللغة: ابن فارس (م. ۳۹۵ق.)، به کوشش عبدالسلام، قم، دفتر تبلیغات، ۱۴۰۴ق؛ وفاء الوفاء: السمهودی (م. ۹۱۱ق.)، به کوشش محمد محیی الدین، بيروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۳۹۳ق.

سید محمود سامانی

۱. وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۳-۱۸۴؛ المعالم الاثیره، ص ۴۰.

۲. تاریخ و آثار اسلامی، ص ۱۹۳.

۳. اخبار المدینه، ص ۱۰۳؛ التعریف بما أنست الهجره، ص ۹۱؛ الدرة الثمینه، ص ۲۹۸.

۴. المسجد النبوی عبر التاريخ، ص ۵۳-۵۴؛ موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۳۰.

۵. اخبار المدینه، ص ۱۰۳.

۶. الدرة الثمینه، ص ۲۹۸.

۷. التعریف بما أنست الهجره، ص ۹۱.

را همان ستون توبه دانسته‌اند. اما درست آن است که تخت رسول خدا گاه کنار ستون توبه و گاه کنار ستون سریر بوده است.^۱ ایوب صبری پاشا و احمد بن عبدالحمید بر این باورند که تا پیش از توسعه مسجدالنبی که پس از غزوه خیبر انجام شد، اعتکاف پیامبر کنار ستون توبه صورت می‌پذیرفت و سپس به کنار ستون سریر منتقل شد.^۲ پس از قرار گرفتن نیمی از این ستون درون شُبَّاک (پنجره‌ها) که به فرمان ملک ظاهر بَیْسَرَس (حک: ۸۴۲-۸۲۵ق.) از مالیک مصر ساخته شد، مردم از تبرک جستن به آن محروم شدند.^۳ بر روی این ستون عبارت «هذه اسطوانة السریر» نوشته شده^۴ و بر پایه پاره‌ای روایات، تبرک به آن مستحب است.^۵

◀ منابع

اخبار المدینه: ابن زباله (م. ۱۹۹ق.)، به کوشش صلاح عبدالعزیز، السعودی، مرکز بحوث و دراسات المدینه، ۱۴۲۴ق؛ تاریخ و آثار اسلامی مکه مکرمه و مدینه منوره: اصغر قائدان، تهران، مشعر، ۱۳۸۶ش؛ التعریف بما أنست الهجرة من معالم دار الهجرة: محمد المطری (م. ۷۴۱ق.)، به

۱. تعمیر و توسعه مسجد شریف نبوی، ص ۷۴؛ موسوعة مكة المكرمة، ج ۲، ص ۴۳۰.
۲. مرآة الحرمين، ج ۳، ص ۲۳۵-۲۳۶؛ عمدة الاخبار، ص ۹۹-۱۰۰.
۳. وفاء الوفاء، ج ۲، ص ۱۸۴.
۴. مرآة الحرمين، ج ۳، ص ۲۳۵-۲۳۶.
۵. الغدير، ج ۵، ص ۱۲۴.

کوشش محمد عبدالمحسن، مدینه، دار الهجرة، ۱۴۲۶ق؛ تعمیر و توسعه مسجد شریف نبوی: ناجی محمد حسن، ترجمه: آیتی، مشعر، ۱۳۸۷ش؛ الدرة الثمينة في اخبار المدینه: محمد بن محمود النجار (م. ۶۴۳ق.)، به کوشش صلاح الدین، مرکز بحوث و دراسات المدینه، ۱۴۲۷ق؛ عمدة الاخبار في مدينة المختار: احمد بن عبدالحمید، به کوشش محمد الطیب، المدینه، المكتبة العلمية؛ الغدير: الامینی (م. ۳۹۲ق.)، بیروت، دار الکتاب العربی، ۱۳۸۷ق؛ المسجد النبوی عبر التاريخ: محمد السید الوکیل، دار المجتمع، جده، ۱۴۰۹ق؛ المعالم الاثيرة: محمد محمد حسن شراب، ترجمه: حمید رضا شیخی، مشعر، ۱۳۸۳ش؛ موسوعة مرآة الحرمين الشریفین: ایوب صبری پاشا (م. ۱۲۹۰ق.)، ترجمه: محمد عرب، قاهره، دار الافاق العربیه، ۱۴۲۴ق؛ موسوعة مكة المكرمة و المدينة المنورة: احمد زکی یمانی، مؤسسة الفرقان، ۱۴۲۹ق؛ وفاء الوفاء: السمهودی (م. ۹۱۱ق.)، مؤسسة الفرقان، ۱۴۲۴ق.

سید محمود سامانی

استوانه عایشه: نام ستونی در مسجدالنبی

این ستون از ستون‌های روضه النبی است که از سوی منبر پیامبر ﷺ و قبر شریف رسول خدا ﷺ ستون سوم به شمار می‌آید و کنار

ع اخبار المدینه، ص ۱۰۱؛ التعریف بما أنست الهجرة، ص ۹۱؛ الدرة الثمينة، ص ۲۹۶.